

અગ્રતા ક્રમાંક: ૦૫

તારાંકિત પ્રશ્ન: ૧૫/૩/૧૭૧

માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

મૂળ પ્રશ્ન: ખેડા જિલ્લાના ઔદ્યોગિક એકમો સામે મળેલ ફરિયાદો

ક્રમ	જિલ્લો	માન. ધારાસભ્યશ્રીનું નામ	વિધાનસભા મતવિસ્તાર	મો. નં
૧	ખેડા	શ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર	ઠાસરા	૯૮૨૪૦૭૬૭૩૯
૨	ખેડા	શ્રી કલ્પેશભાઈ પરમાર	માતર	૯૮૭૯૪૩૮૧૫૨
૩	ખેડા	શ્રી સંજયસિંહ મહીડા	મહુધા	૯૯૨૪૩૨૨૦૨૨
૪	ખેડા	શ્રી રાજેશકુમાર ઝાલા	કપડવંજ	૯૭૩૭૫૨૪૮૫૪

૧. ઔદ્યોગિક એકમો સિવાય અન્ય કેવા પ્રકારની સંસ્થાઓમાં શ્રમ કાયદા હેઠળ તપાસ કરવામાં આવે છે? (શ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા))
૨. રાજ્યનું શ્રમ તંત્ર મુખ્યત્વે કયા શ્રમ કાયદાઓનો અમલ કયા સંવર્ગના કયા અધિકારીઓ દ્વારા કરાવે છે? (શ્રી કલ્પેશભાઈ પરમાર(માતર))
૩. શ્રમ આયુક્ત તંત્ર દ્વારા શ્રમયોગીઓને શ્રમ કાયદાઓનું માર્ગદર્શન આપવા શી વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવેલ છે? (શ્રી સંજયસિંહ મહીડા (મહુધા))
૪. તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ ખેડા જિલ્લામાં કારખાના ધારા હેઠળ કેટલા ઔદ્યોગિક એકમો નોંધાયેલા છે? (શ્રી રાજેશકુમાર ઝાલા (કપડવંજ))

અન્ય પુરક પ્રશ્નો

પુરક નોંધ

અગ્રતા ક્રમાંક: ૦૫

તારાંકિત પ્રશ્ન: ૧૫/૩/૧૭૧

માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

પુરક પ્રશ્ન પૂછનાર માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

પ્રશ્ન-૧ ઔદ્યોગિક એકમો સિવાય અન્ય કેવા પ્રકારની સંસ્થાઓમાં શ્રમ કાયદા હેઠળ તપાસ કરવામાં આવે છે?

જવાબ ઔદ્યોગિક એકમ સિવાય દુકાન, હોટેલ, રેસ્ટોરેન્ટ, વાણિજ્ય સંસ્થાઓ, સ્થાનિક સત્તામંડળો અને હોસ્પિટલો જેમાં લાગુ પડતાં શ્રમ કાયદાઓ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવે છે.

[Back To Index](#)

અગ્રતા ક્રમાંક: ૦૫

તારાંકિત પ્રશ્ન: ૧૫/૩/૧૭૧

માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

પુરક પ્રશ્ન પૂછનાર માન. ધારાસભ્યશ્રી કલ્પેશભાઈ પરમાર(માતર)

પ્રશ્ન-૨ રાજ્યનું શ્રમ તંત્ર મુખ્યત્વે કયા શ્રમ કાયદાઓનો અમલ કયા સંવર્ગના કયા અધિકારીઓ દ્વારા કરાવે છે ?

- જવાબ
- રાજ્યનું શ્રમ તંત્ર મુખ્યત્વે લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮, બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૬૫, ગ્રેજ્યુઇટી ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૭૨, કોન્ટ્રાક્ટ મજૂર (નિયમન અને નાબુદી) અધિનિયમ-૧૯૭૦, ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭, બાળ અને કિશોર (પ્રતિબંધ અને નિયમન) અધિનિયમ-૧૯૮૬, કારખાના ધારા-૧૯૪૮ અને પ્રસુતિ સહાયતા અધિનિયમ-૧૯૬૧ કાયદાઓનો અમલ કરાવે છે.
 - શ્રમ તંત્રના નાયબ શ્રમ આયુક્ત (વર્ગ-૧), મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત (વર્ગ-૧), સરકારી શ્રમ અધિકારી(વર્ગ-૨) તથા નિયામકશ્રી, ઔદ્યોગિક સલામતી અને સ્વાસ્થ્ય તંત્રના નાયબ નિયામક(વર્ગ-૧), મદદનીશ નિયામક(વર્ગ-૨), ઔદ્યોગિક સલામતી અને સ્વાસ્થ્ય અધિકારી(વર્ગ-૨) સંવર્ગના અધિકારી શ્રમ કાયદાઓનો અમલ કરાવે છે.

[Back To Index](#)

અગ્રતા ક્રમાંક: ૦૫

તારાંકિત પ્રશ્ન: ૧૫/૩/૧૭૧

માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

પુરક પ્રશ્ન પૂછનાર માન. ધારાસભ્યશ્રી સંજયસિંહ મહીડા (મહુધા)

પ્રશ્ન-૩ શ્રમ આયુક્ત તંત્ર દ્વારા શ્રમયોગીઓને શ્રમ કાયદાઓનું માર્ગદર્શન આપવા શી વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવેલ છે?

જવાબ ૧) દરેક જિલ્લાની શ્રમ આયુક્ત તંત્ર હેઠળની કચેરીઓમાં અધિકારીનો રૂબરૂ સંપર્ક સાધવામાં આવતા માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે.

૨) શ્રમ આયુક્ત કચેરી દ્વારા ટોલ ફ્રી હેલ્પ લાઇન દ્વારા અસરકારક, ત્વરિત વ્યવસ્થાના ભાગરૂપે કાયદાકીય માર્ગદર્શન, શ્રમયોગીઓની કલ્યાણકારી યોજનાઓની જાણકારી તથા ટેલિફોનિક ફરિયાદ પણ નોંધવા માટે જી.વી.કે. મારફત શ્રમ આયુક્તની કચેરી, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા શ્રમિક સહાયક હેલ્પલાઇન '૧૫૫૩૭૨' તા.૨૧/૧૦/૨૦૨૨ના રોજથી કાર્યરત કરવામાં આવેલ છે.

આ શ્રમિક સહાયક હેલ્પલાઇન ઉપર તા.૨૧/૧૦/૨૦૨૨ થી આજદિન સુધીમાં કુલ ૪૬૨૫ જેટલા કોલ મળેલ છે. તેમાંથી ૨૬૪૦ જેટલા કોલ મારફત વિવિધ પ્રકારના શ્રમયોગીઓને લગતા પ્રશ્નોની જાણકારી મેળવવા, ૧૨૩૩ જેટલા શ્રમતંત્ર તથા તેના સંલગ્ન વિવિધ બોર્ડ મારફત ચલાવવામાં આવતી વિવિધ યોજનાઓની જાણકારી માટે ૩૬૩ જેટલા કોલ વિવિધ શ્રમ કાયદાને લગતી જાણકારી મેળવવા, ૨૫૧ જેટલા કોલ ફરિયાદને લગતી માહિતી મેળવવા, ૧૩૮ જેટલી ફરિયાદોના કોલ મળેલ છે. જેમાંથી તમામ કોલ ને યોગ્ય પ્રતિસાદ આપી શ્રમયોગીઓના પ્રશ્નોનું હકારાત્મક નિરાકારણ કરવામાં આવેલ છે.

[Back To Index](#)

અગ્રતા ક્રમાંક: ૦૫

તારાંકિત પ્રશ્ન: ૧૫/૩/૧૭૧

માન. ધારાસભ્યશ્રી યોગેન્દ્રસિંહ પરમાર(ઠાસરા)

પુરક પ્રશ્ન પૂછનાર માન. ધારાસભ્યશ્રી રાજેશકુમાર ઝાલા (કપડવંજ)

પ્રશ્ન-૪ તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ ખેડા જિલ્લામાં કારખાના ધારા હેઠળ કેટલા ઔદ્યોગિક એકમો નોંધાયેલા છે?

જવાબ કારખાનાધારાની પાત્રતાની વ્યાખ્યા :

જે સ્થળ પર ૧૦ કે તેથી વધુ કામદારોને રોકીને વીજળીશક્તિની મદદથી ઉત્પાદન પ્રક્રિયા કરવામા આવતી હોય અથવા જે સ્થળ પર ૨૦ કે તેથી વધુ કામદારોને રોકીને વીજળીશક્તિની મદદ વગર ઉત્પાદન પ્રક્રિયા કરવામા આવતી હોય તેવા સ્થળને કારખાના તરીકે કારખાના ધારા ૧૯૪૮ હેઠળ નોંધણી કરવામા આવે છે.

તા.૩૧/૦૩/૨૦૨૩ની સ્થિતિએ ખેડા જિલ્લામાં ૯૧૧ ઔદ્યોગિક એકમો કારખાનાધારા હેઠળ નોંધાયેલ છે જેની વિગતો એનેક્ષર - ૧ મુજબ છે.

એનેક્ષર - ૧

તાલુકાવાર કુલ કારખાનાની સંખ્યા

ક્રમ	તાલુકાનું નામ	કુલ કારખાનાની સંખ્યા
૧	કપડવંજ	૫૯
૨	કઠલાલ	૬૬
૩	મહેમદાવાદ	૩૬
૪	ખેડા	૧૪૩
૫	માતર	૬૫
૬	નડીયાદ	૪૧૪
૭	મહુધા	૧૨
૮	ઠાસરા	૧૧૦
૯	વસો	૦૩
૧૦	ગળતેશ્વર	૦૩
	કુલ	૯૧૧

[Back To Index](#)

અન્ય પુરક પ્રશ્નો

પ્રશ્ન- ૧ ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષમાં સમજાવટથી કઈ સંસ્થાઓમાં કેટલાં શ્રમયોગીઓને કેટલી રકમનું ચુકવણું કરવામાં આવેલ છે. ?

જવાબ ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષમાં ૦૨ સંસ્થાઓમાં ૨૦૮ શ્રમયોગીઓને રૂ. ૨૧,૨૪,૬૫૧/- નું ચુકવણું સરકારી શ્રમ અધિકારી દ્વારા કરાવવામાં આવેલ છે. જેની વિગત નીચે મુજબ છે.

ક્રમ	સંસ્થાનુ નામ	શ્રમયોગીઓની સંખ્યા	સમજાવટથી ચુકવણુ રૂ.
૧	કોનકર્ડ બાયોટેક લી.	૨૦૭	૮,૦૦,૦૦૦/-
૨	અલ્કા કેમી પેક પ્રા.લી.,	૦૧	૧૩,૨૪,૬૫૧/-
	કુલ	૨૦૮	૨૧,૨૪,૬૫૧/-

પ્રશ્ન- ૨	ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષના સમયગાળા દરમ્યાન મળેલ ફરિયાદો કયા શ્રમ કાયદા હેઠળની છે ?
જવાબ	ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષના સમયગાળા દરમ્યાન મળેલ ફરિયાદોન પૈકી (૧) કારખાના અધિનિયમ-૧૯૪૮ હેઠળ ૧૦, (૨) પગાર ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૩૬ હેઠળ ૦૯, (૩) લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮ હેઠળ ૦૬, (૪) ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭ હેઠળ ૦૧ અને (૫) બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૬૫ અને ગ્રેજ્યુઈટી ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૭૨ હેઠળ ૦૨ આમ, કુલ ૨૮ ફરિયાદો મળેલ છે.

પ્રશ્ન- ૩	ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન કેટલા ઔદ્યોગિક એકમો તથા સંસ્થાઓ સામે કુલ કેટલા કેસો દાખલ કરવામાં આવેલ છે?
જવાબ	ખેડા જિલ્લામાં તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ છેલ્લા એક વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન કુલ ૨૦ ઔદ્યોગિક એકમો સામે કુલ-૫૦ કેસો તથા ૦૪ સંસ્થાઓ સામે કુલ-૦૫ કેસો દાખલ કરવામાં આવેલ છે. જેની વિગતો એનેક્ષર - ૨ મુજબ છે.

[Back To Index](#)

-: પૂરક નોંધ :-

વિધાનસભા તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક - ૧૫/૩/૧૭૧

ખેડા જિલ્લામાં ઔદ્યોગિક એકમો સામે મળેલ ફરિયાદો

શ્રમ તંત્રનો કાર્યક્ષેત્ર અને વ્યાપ

શ્રમ કાયદાઓના અમલીકરણ ઉપરાંત ઔદ્યોગિક શાંતિની જાળવણી કરવી તેમજ સુમેળ ભર્યું ઔદ્યોગિક વાતાવરણ પ્રસ્થાપિત કરવામાં શ્રમ તંત્ર આગવી અને અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે. શ્રમ કાયદાઓમાં કરેલ સુધારાઓમાં ઔદ્યોગિક વિકાસની સાથે શ્રમયોગીઓનું હિત જાળવાઈ રહે તે બાબત ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.

શ્રમ તંત્રનો અભિગમ અને વ્યુહરચના અને કામગીરી:

- ઔદ્યોગિક શાંતિ જાળવી રાખવી. શ્રમ કાયદાઓનો અમલ કરાવવો. શ્રમ અને ઉદ્યોગને લગતો કાયદાઓ, પ્રક્રિયાઓ અને નીતિઓને તર્ક બદ્ધ બનાવવા માટે તમામ પક્ષકારો સાથે ત્રિપક્ષીય મંત્રણાઓ કરવી.
- રાજ્યનું શ્રમ આયુક્ત તંત્ર મુખ્યત્વે લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮, બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૬૫, ગ્રેજ્યુઈટી ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૭૨, કોન્ટ્રાક્ટ મજૂર(નિયમન અને નાબુદી) અધિનિયમ-૧૯૭૦, ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭, અને બાળ અને કિશોર(પ્રતિબંધ અને નિયમન) અધિનિયમ-૧૯૮૬ કાયદાઓનો અમલ કરાવે છે.
- શ્રમ આયુક્ત તંત્રના નાયબ શ્રમ આયુક્તશ્રી વર્ગ-૧, મદદનીશ શ્રમ આયુક્તશ્રી વર્ગ-૧ તથા સરકારી શ્રમ અધિકારી વર્ગ-૨ સંવર્ગના અધિકારી દ્વારા શ્રમ કાયદાઓનો અમલ કરાવવામાં આવે છે. શ્રમ કાયદાઓના અમલીકરણ માટે માસિક ૨૫(પચ્ચિસ) નિરીક્ષણોનો લક્ષાંક દરેક સરકારી શ્રમ અધિકારીશ્રીને આપવામાં આવેલ છે. સરકારી શ્રમ અધિકારીશ્રીઓ દ્વારા શ્રમ કાયદાઓના નિરીક્ષણો કરતી વખતે જે ઔદ્યોગિક એકમો સામે ફરિયાદો હોય તેવા ઔદ્યોગિક એકમોના નિરીક્ષણોને અગ્રતાના ધોરણે હાથ ધરવામાં આવે છે.

- ઔદ્યોગિક એકમો સામે ફરિયાદ આવે ત્યારે, જે તે ઔદ્યોગિક એકમની સરકારી શ્રમ અધિકારી રૂબરૂ લાગુ પડતાં શ્રમ કાયદા હેઠળ નિરીક્ષણ કરે છે અને જરૂર જણાય શ્રમ કાયદાના ભંગ બદલ તપાસનોંધ આપે છે, જો ઔદ્યોગિક એકમ શ્રમ કાયદાના ભંગની પુર્તતા ન કરે તો આવા શ્રમ કાયદાના ભંગમા ફોજદારી કેસ સમુચિત અદાલતમાં સરકારી શ્રમ અધિકારી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે. ઔદ્યોગિક એકમો સામે ફરિયાદોમાં માનનીય પ્રાઈમ મીનીસ્ટર ગ્રીવન્સીસ પોર્ટલ, સરકારી સંદર્ભ અને કચેરીને શ્રમયોગી/શ્રમયોગીના મંડળ દ્વારા સીધી કરવામાં આવતી ફરિયાદોનો સમાવેશ થાય છે.
- લઘુતમ વેતન અધિનિયમ- ૧૯૪૮ , રાજ્ય સરકારને મળેલ સત્તા મુજબ કુલ ૫૬ અનુસુચિત રોજગારીઓમાં લઘુતમ વેતન દર નક્કી કરવામાં આવેલ છે. સદર કાયદા હેઠળ ઓછું વેતન ચુકવાતું હોય તેવી સંસ્થામાં સરકારી શ્રમ અધિકારી દ્વારા સમજાવટથી શ્રમયોગીઓને વેતન તફાવત ચૂકવવા માટેના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. વિવિધ રોજગારીઓમાં લઘુતમ વેતન દર નક્કી કરવા અને તેમાં સુધારા વધારા બાબતે લઘુતમ વેતન સલાહકાર મંડળ રાજ્ય સરકારને ભલામણ કરે છે આ કાયદો શ્રમયોગીઓના જીવન નિર્વાહ માટે પુરતું વેતન મળી રહે તે હેતુથી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઘડવામાં આવેલ છે.
- ગ્રેજ્યુઈટી ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૭૨ શ્રમિકોની લહેણી નીકળતી ગ્રેજ્યુઈટીની રકમ સંસ્થાના માલિક ચુકવણી ન કરે તો તે મેળવવા માટે શ્રમિક પોતે અથવા નોંધાયેલ ટ્રેડયુનિયન મારફત નિયંત્રણ અધિકારીને નિયત કરવામાં આવેલ ફોર્મમાં અરજી કરી શકે છે. નિયંત્રણ અધિકારી પક્ષકારોની રજૂઆતો અને રજૂ થયેલ પુરાવાઓને ધ્યાને લઈ સંસ્થાને ગ્રેજ્યુઈટીની રકમ શ્રમિકને ચૂકવવા હુકમ કરે છે. આ હુકમ સામે કોઈ પણ પક્ષકાર ૬૦ દિવસની અંદર એપેલેટ ઓથોરિટીની અપીલ કરી શકે છે. હાલમાં કાયદાકીય જોગવાઈઓ અનુસાર વધુમાં રૂપિયા ૨૦,૦૦,૦૦૦/- (વીસલાખ) ગ્રેજ્યુઈટી તરીકે ચૂકવણી થઈ શકે છે.

- કોન્ટ્રાક્ટ મજૂર (નિયમન અને નાબૂદી) અધિનિયમ-૧૯૭૦ ભારત સરકારે ઉદ્યોગોમાં કોન્ટ્રાક્ટ પ્રથા હેઠળ કામ કરતા શ્રમયોગીઓની સલામતી અને કલ્યાણ માટે આ કાયદો પસાર કરેલ છે. રાજ્ય સરકાર દ્વારા તે અન્વયેના નિયમો બનાવેલ છે. રાજ્યમાં ૫૦ કે તેથી વધુ શ્રમયોગીઓને કામે રાખતી સંસ્થા/ ઉદ્યોગોને કોન્ટ્રાક્ટ/મજૂર(નિયમન અને નાબૂદી) જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે. આ કાયદા હેઠળ રાજ્ય કક્ષાએ રજિસ્ટ્રિંગ અને લાયસન્સિંગ અધિકારી તરીકે અધિક શ્રમ આયુક્તને તથા મદદનીશ શ્રમ આયુક્તને તેઓના કાર્યવિસ્તાર પૂરતા નોંધણી અને લાયસન્સિંગ અધિકારી તરીકે જાહેર કરેલ છે.

- ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ-૧૯૪૭, ભારત સરકારશ્રીનો આ કાયદો ઔદ્યોગિક તકરારોની તપાસ અને પતાવટ તથા બીજા અમુક હેતુઓ માટે જોગવાઈ કરવાના ઉદ્દેશથી ઘડવામાં આવેલા છે. આ કાયદામાં માલિકો- માલિકો અને માલિકો અને શ્રમિકો વચ્ચેની અથવા શ્રમિકો- શ્રમિકો વચ્ચેની ઔદ્યોગિક તકરારમાં નિરાકરણ માટેની જોગવાઈઓ કરવામાં આવેલ છે. રાજ્યના મદદનીશ શ્રમ આયુક્તને સમાધાન અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવેલ છે. ઔદ્યોગિક વિવાદોમાં સમાધાન શક્ય ન બનવાના કિસ્સામાં શ્રમ તંત્રના રેફરન્સ કરવાની સત્તાઓ મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત, નાયબ શ્રમ આયુક્ત અને રાજ્યના શ્રમ આયુક્ત દ્વારા ન્યાયનિર્ણય માટે હકુમત ધરાવતી અદાલતોમાં રેફરન્સ કરવામાં આવે છે. આ કાયદા હેઠળ લે- ઓફ, રિટ્રેયમેન્ટ અને ક્લોઝર સંબંધિત ખાસ જોગવાઈઓ કરવામાં આવેલ છે. આ કાયદાની જોગવાઈઓના ભંગ માટે શ્રમ તંત્રના અધિકારીઓ દ્વારા કસૂરવાર સંસ્થાઓ સામે અદાલતમાં કેસો દાખલ કરી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવે છે.

- આંતર રાજ્ય સ્થાનાન્તરી કામદાર (રોજગાર નિયમન અને સેવાની શરતો) અધિનિયમ, ૧૯૭૯ રાજ્યનું શ્રમ આયુક્ત તંત્ર સ્થાનાન્તરી શ્રમયોગીઓને લગતા "આંતર રાજ્ય સ્થાનાન્તરી કામદાર (રોજગાર નિયમન અને સેવાની શરતો) અધિનિયમ, ૧૯૭૯" નો અમલ કરાવે છે. આ અધિનિયમની જોગવાઈ મુજબ જ્યારે પાંચ કે તેથી વધારે શ્રમયોગીઓ એક રાજ્યમાંથી કોઈ કોન્ટ્રાક્ટર મારફત બીજા રાજ્યમાં કામ કરવા સબબ ભરતી થાય ત્યારે તેવા કોન્ટ્રાક્ટરને તથા આવા કામદારો જે સંસ્થામાં કામ કરે તે સંસ્થાને લાગુ પડે છે. આવી સંસ્થાએ આ અધિનિયમ હેઠળ નોંધણી કરાવવી ફરજિયાત છે. અને આવા કોન્ટ્રાક્ટરે આ અધિનિયમ હેઠળ લાયસન્સ લેવું ફરજિયાત છે. આ માટે રાજ્યના તમામ જિલ્લાઓમાં ફરજ બજાવતા મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત વર્ગ-૧ને નોંધણી તેમજ લાયસન્સીંગ અધિકારી જાહેર કરેલ છે. આ અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓ જેવી કે, શ્રમયોગીઓને વિસ્થાપન ભથ્થું, પ્રવાસ ભથ્થું, કામના ક્લાકો, ઓવર ટાઈમ વગેરેનો અમલ સરકારી શ્રમ અધિકારી, વર્ગ-૨ દ્વારા કરાવવામાં આવે છે.

- બાળ અને તરૂણ શ્રમયોગી (પ્રતિબંધ અને નિયમન) અધિનિયમ- ૧૯૮૬ , રાજ્યના શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ દ્વારા અમલીકરણ કરવામાં આવે છે. જે બાળકોએ ૧૪ વર્ષ પુરા કરેલ નથી તેવા બાળકોને કોઈપણ પ્રકારના ધંધા/ પ્રક્રિયાઓમાં કામે રાખવા પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ મુકવામાં આવેલ છે. ૧૪ થી ૧૮ વર્ષના કિશોર(તરૂણો) ને જોખમી વ્યવસાયોમાં પ્રતિબંધ છે અને અન્ય વ્યવસાયો/પ્રક્રિયાઓમાં તરૂણ શ્રમયોગીઓને કામે રાખવા માટે રોજગારીના નિયમનાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. આ કાયદાની કલમ-૧૬ હેઠળ કરેલ જોગવાઈ મુજબ કોઈપણ વ્યક્તિ તેમજ પોલીસ અધિકારી પણ બાળશ્રમયોગી રાખવા અંગે ફોજદારી ફરિયાદો દાખલ કરી શકે છે. બાળ અને તરૂણ શ્રમયોગીઓને કાયદાથી વિરૂધ્ધ

કામે રાખવા પર માલિકોને પ્રથમ વારના ગુનામાં રૂપિયા ૨૦,૦૦૦/- થી ૧,૦૦,૦૦૦/- નો દંડ અથવા છ મહિનાથી બે વર્ષ સુધીની જેલ અથવા બંને શિક્ષાની જોગવાઈ છે. જ્યારે આવા જ પ્રકારના બીજીવારના ગુનામાં તેજ માલિકને એક વર્ષથી લઈને ત્રણ વર્ષ સુધીની જેલની સજાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

૧) ખેડા જિલ્લામાં ફરિયાદી તથા યુનિયન તરફથી મળેલ ફરિયાદ સંદર્ભે સરકારી શ્રમ અધિકારી તરફથી સદર સંસ્થા સામે નિરિક્ષણ કરી વિવિધ શ્રમ કાયદા હેઠળ તપાસનોંધ આપવામાં આવે છે. જો સંસ્થા દ્વારા શ્રમ કાયદાનો ભંગ જણાય તો સદર સંસ્થા સામે કોર્ટમાં કેસ દાખલ કરવામાં આવે છે. સંસ્થા જો ફરિયાદીની ફરિયાદનો યોગ્ય રીતે નિકાલ કરે તેમ જ રેકર્ડ રજુ કરે અને સંસ્થાને આપેલ તપાસનોંધની પૂર્તતા / જવાબ રજુ કરે ત્યારે તે માન્ય રાખવામાં આવે છે.

૨) તા. ૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીમાં ખેડા જિલ્લામાં આવેલ ઔદ્યોગિક એકમોમાં કર્મચારી/વર્કરોના શોષણ અને અન્યાય બાબતે ૦૮ ફરિયાદો મળેલ હતી. જેમાં ૦૮ ફરિયાદોનો નિકાલ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ૦૭ ઔદ્યોગિક એકમો સામેની લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮ ના ભંગ બદલ ૦૭ ફોજદારી કેસો દાખલ કરેલ છે. તે પૈકી નામદાર કોર્ટ દ્વારા ૦૫ કેસોમાં રૂ. ૫૪,૦૦૦/- દંડ કરી નિકાલ કરેલ છે અને બાકીના ૦૨ કેસો હાલ નામદાર કોર્ટમાં પડતર છે. આ ઉપરાંત ૦૨ ફરિયાદોમાં ૨૦૮ શ્રમયોગીઓને રૂ. ૨૧,૨૪,૬૫૧/-નું સમજવટથી ચુકવણું સરકારી શ્રમ અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલ છે.

૩) તા-૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી તા-૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીમાં ખેડા જિલ્લામાં આવેલ બિન ઔદ્યોગિક એકમો જેવા કે દુકાન, હોટેલ, રેસ્ટોરેન્ટ, વાણિજ્ય સંસ્થાઓ, સ્થાનિક સત્તામંડળો અને હોસ્પિટલોમાં કર્મચારી / વર્કરોના શોષણ અને અન્યાય બાબતે ૦૪ ફરિયાદો મળેલ હતી. જેમાં ૦૨ સંસ્થાઓ સામે લઘુતમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮ ના ભંગ બદલ ૦૩ ફોજદારી કેસો દાખલ કરેલ છે. તે પૈકી નામદાર કોર્ટ દ્વારા ૦૩ કેસોમાં રૂ. ૨૮,૦૦૦/- દંડ કરી નિકાલ કરેલ છે. તથા ૦૨ સંસ્થાઓમાં ૨૨ શ્રમયોગીઓને રૂ. ૧,૨૬,૫૦૦/- નુ સમજાવટથી ચુકવણું કરવામાં આવેલ છે.

૪) તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી તા.૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીમાં ખેડા જિલ્લામાં ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓમાં ૧૩૪ તથા બિન ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓ જેવા કે દુકાન, હોટેલ, રેસ્ટોરેન્ટ, વાણિજ્ય સંસ્થાઓ, સ્થાનિક સત્તામંડળો અને હોસ્પિટલોમાં ૪૨ એમ કુલ ૧૭૬ સંસ્થાઓમાં નિરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં બોનસ ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૬૫, ગ્રેજ્યુઈટી ચુકવણી અધિનિયમ-૧૯૭૨, લઘુતમ વેતન અધિનિયમ – ૧૯૪૮, સમાન વેતન અધિનિયમ – ૧૯૭૬, આંતર રાજ્ય સ્થળાંતરીત કામદાર (રોજગાર અને નિયમન અને સેવાની શરતો અધિનિયમ)-૧૯૭૯, કોન્ટ્રાક્ટ મજૂર અધિનિયમ-૧૯૭૦ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવેલ. જેમાં ૧૭૬ પૈકી ૧૫૪ સંસ્થાઓ દ્વારા ભંગ સંદર્ભે પૂર્તતા કરવામાં આવેલ છે. જ્યારે ૨૨ સંસ્થાઓ સામે લઘુતમ વેતન અધિનિયમ-૧૯૪૮ હેઠળ ૨૮ કોર્ટ કેસો દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

[Back To Index](#)